

Cumhuriyetimiz

Milli Birliğin Dayandığı Tarihi Olaylar ve Belgeleri, Türk Devriminin Esasları

Prof. Dr. A. Afet İNAN

Cumhuriyet idaremizin Anayasamızda yer aldığı tarihin ellinci yılını kutlamış bulunuyoruz. Cumhuriyetimizin kuruluşu ile devletler arasında bugünkü yerimizi, kurtuluş hareketimizdeki başarıya borçluyuz. Türk devriminin sosyal bünyemizde meydana getirdiği müspet ilerlemeler ise, çağdaş medeniyete ulaşma gayretimizdir.

Millet olarak, derin, zengin bir medeniyet tarihimiz var. Fakat bu medeniyet müessesemizin işlemediği, durakladığı devirler de olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce milletçe geçirdiğimiz karanlık ve çetin günlerin tarihini bugün daima hatırlamamız, bilmemiz bize, ilerlemek için hız ve kuvvet vermektedir. Bu tarihi olayların bilinmesinde sayısız faydalar vardır. En önemlisi milletçe, vatan bütünlüğünü kurtarmak ve korumak için birliğimize dayandığımız günlerde, zorlukları yenmek ve başarıya ulaşmak mümkün olabilmektedir.

Bu milli örgütlenme ve direniş halk egemenliğinin kurulmasına en güzel örnektir. Yarım asırlık tarihimizde kurtuluş, istiklâl kavuşma, devletimizin demokratik esaslara dayanan cumhuriyet idaresi ve çağdaş medeniyet yolunda Türk Devrimi...

Bu konuları tarihi belgelerin ışığı altında bilmek, cumhuriyetimizin temel unsurlarına dayanan bugünkü ve gelecekteki milli varlığımıza etkisi bakımından önemlidir. Çünkü tarih geçmişe ait olayların incelenmesini esas almakla beraber her bakımdan yaşanan günlük hayat ile de ilgilidir. İşte bu bakımdan ilk önce Kurtuluş'a götüren yılların tarihini hatırlamak gerekir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti'nin imzaladığı (30 Ekim 1918) Mondros Mütarekesi'ne, milletçe bir tepki olarak başlayan Türk Kurtuluş Hareketi 1922 de düşmanı vatan topraklarından atmış ve 1923 te Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını sağlamıştır. Şimdi bunun oluş safhalarını ana hatlarıyla ele alalım:

Mondros Mütarekesi en ağır şartlarla imza edildiğinde savaş zamanında Osmanlı Devleti topraklarından kaybedilmeyen yerleri işgal kuvvetlerine terkedilmiştir. Savaş zoru ile girilememiş Boğazlar İtilâf Devletleri donanmalarına açılmıştır. Anayurt Türkiye'miz dağınıklık içindedir. Devlet otoritesi, idaresi silinmekte ve yabancı kuvvetlerin eline geçmektedir.

Türk milleti bu duruma boyun mu eğecekti? Elbette hayır, fakat nasıl? O günkü tarihi durumdan şunu çıkarabiliriz: Bu parçalanmış yurdun hiç olmazsa bölgelere göre kurtuluşlarını sağlamak için örgütlenmek ve bu amaçla çalışmak.

Diğer taraftan azınlıkların İtilâf Devletleri'ne dayanarak kurdukları cemiyetler Türk vatanını parçalayıcı nitelikte faaliyete geçmişlerdi. Bu durumun neticesi ne olacaktı. Parçalanmış bir yurt, birlikten yoksun, kuvvetleri dağılmış bir Türk vatani, bölgelere göre ayrılacak siyasi toplulukların ise uzun süre bağımsız yaşamaları elbette mümkün değildi. Fakat başka çare düşünülemiyor gibi idi. Çünkü yüzyılların Türk-Osmanlı İmparatorluğu'ndan son zamanlarda esasen ayrılımlar olmuş ve "Hasta Adam" deyiimi kullanılarak mirasının paylaşılmasına girişilmişti. Bu durum karşısında fert ve toplum olarak özlenen istenen, Türk Devleti'nin Türkiye'de varolması idi. Yer yer düşman istilâsına karşı "Kuvay-ı Milliye" adı ile direnen, çarpışan gruplar, özellikle Ege ve Güney bölgelerimizde harekete geçmişlerdi. Bunlar Osmanlı hanedanına ve hükûmetine rağmen yapılmakta idi. Aydın kişilerinin öncülüğü ile kurulan cemiyetler ve bazı vilayetlerde çıkarılan gazeteler ise, kamuoyunu bu direnişe ve yurdu yabancı işgalinden korumaya yönelmiş hareketlerdir. Fakat bu ortamda bütün iyi niyetler ve milli düşüncelerle yapılan fedakârlıkların, dağınıklıktan kurtulması gerekli idi. Daha doğrusu bütün bunları

bir hedefe yöneltecek ve birliğe götürecektir bir önder lazımdır. Eğer bir birleştirici kuvvet çıkmazsa yer yer toplanan Kuvay-ı Milliye grupları da bir sonuca ulaşmadan dağılmaya mecbur olacaktı. Çünkü yabancı kuvvetler muntazam ordu ve donanmaları ile Türk vatanını istila etmekte idiler. Milletlerin tarihlerinde dönüm noktaları vardır. Bizim de bu kritik devremizde 1919 yılının Mayıs ayı, Türk varlığı için menfi ve müspet yanlarıyla bir dönüm tarihi olmuştur.

Bir kere İtilâf Devletleri'nin memleketimizin çeşitli yerlerini beraber ve ayrı ayrı işgalleri yetmiyormuş gibi, Yunan ordusunu donanmalarıyla destekleyerek İzmir'e çıkarmışlar (15 Mayıs 1919) ve Ege bölgesini ve hatta Trakya'ya olduğu gibi Anadolu'nun bazı yerlerini bu devlete vermeye kalkmışlardır. İşte bu tutum Kuvay-ı Milliye'nin silahlı mukavemetine sebep olmuştur. Diğer taraftan fikir hareketi olarak müspet yolda karşı gelici örgütlerin çoğalması ve bu suretle dağılık da olsa milli bir hareketin başlaması, Türkiye için olumlu bir davranıştır. Fakat asıl önemli olan birlikten kuvvet doğar prensibinin ortaya atılması ve bunun uygulanması idi. İşte bu birleştirici fikir Mustafa Kemal Atatürk'ün teşebbüsü ile ortaya çıkıyor. Bunun belgeleri şöyledir:

General Mustafa Kemal III. Ordu Müfettişi olarak karargâhı ile Samsun'a çıktığının üçüncü günü 22 Mayıs 1919 da İstanbul Hükûmeti'ne bir rapor gönderiyor. Bu yazıda Türklüğün yabancı idaresine tahammülü olmadığını, İzmir'in işgalinin milli ve hayatî bir mesele olduğu kaydedildikten sonra şöyle bir cümle ile raporunu bitiriyor: "*Millet birlik (yekvücut) olup, hakimiyet esasını ve Türk duygusunu hedef tutmuştur.*"

İşte Mustafa Kemal'in imzasını taşıyan bu uyarıcı fikir bütün milli kurtuluş savaşının amacını öngörüyordu.

Birlik diyordu, Milli egemenliğin ve Türk duygusunun hedef alındığını, monarşik ve teokratik bir devlet idaresini temsil eden Osmanlı Hükûmeti'ne bildiriyordu. Halbuki o sırada Osmanlı Devleti'nin siyasî fikri, "İtilâf Devletleri'nin merhamet ve insafına" sığınmayı çare olarak benimsiyor ve İzmir'i işgal edenlere silahla karşı koymanın çıkar yol olmadığı sanılıyordu. İşte bütün bu tutum ve davranışlar karşısında Mustafa Kemal Atatürk Türk milletinin birliğini egemenliği için hedef gösteriyor ve bu belgeye imzasını koyuyordu. 25 Mayıs-12 Haziran 1919 tarihleri arasında kendisi Havza'dadır. 28 Mayıs 1919 da buradan ordu kumandanlarına ve mülkî idarecilerle gönderdiği tamimin esası ise şöyledir:

"Yurt bütünlüğünün korunması bunun için millî teşkilât kurulması ve düşmanın işgalini protesto etmek için mitingler tertip edilmesi ve bu hareketlerin kamuoyuna, İstanbul Hükûmeti'ne ve yabancı devletlere telgraflarla duyurulması" isteniyordu.

Bu yazıda görüldüğü gibi, Türkiye için milletçe direnişin toplu ve vatan sathında yaygın bir surette yapılması ve milli örgütlenmeye doğru gidilmesi hedef tutuluyordu. Bu tamime eklediği bir önemli not da, "*bu milli gösterilerin fevkalâde vekarlı olması ve hristiyan halka karşı bir saldırı ve nümayiş şekline girmemesinin insanî ilişkiler bakımından lüzumlu olduğunu*" hatırlatıyordu.

Mustafa Kemal'in fikri, I. Dünya Savaşı'ndan sonra mütareke olduğu zaman ordularımızla koruduğumuz vatan topraklarını bir bütün olarak muhafaza etmek ve işgallere açık bırakmamak, milli birlik etrafında kuvvetleri toplayabilmektir. Böylece de dağılık, bölgesel çalışmalarını toplama amacını gütmüştür. Bu fikrin tarihi kronolojik seyri şöyledir: İstanbul Hükûmeti bu milli hareketi durdurmak için hemen Mustafa Kemal'i İstanbul'a çağırma teşebbüsüne geçmiş ve (8 Haziran-8 Temmuz 1919) kendisi Erzurum'da istifa edinceye kadar bu engelleme ve geri çağırma işi devam etmiştir. Mustafa Kemal Havzalıları şunu söylüyordu: "*Hiçbir zaman ümitsiz olmayacağız. Çalışacağız. Memleketi kurtaracağız.*"

Mayıs 1919 daki bu tek imzalı belgeler şu yönleri ile tarihi değer taşır:

1- Osmanlı Hükûmeti'ne onun esas bünyesini kökünden sarsan, milletin egemenliği,

2- Yurt içinde halkın gösteri yolu ile medenî bir durumda işgalleri protesto etmek.

Bu fikirler sözde kalmayacaktır. Mütareke şartlarına göre İstanbul Hükûmeti'nin de kolaylaştırdığı, Türk ordusunun dağılmasını ve silahlarının teslimi işini, Anadolu'da tatbik ettirmemek amacıyla ne gerekirse yapılması için Mustafa Kemal yetkisine dayanarak emir verecektir.

22 Haziran 1919 da Amasya Tamimi ile bütün yurdu kapsayan bir alarm verildi. "*Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklâli tehlikededir. Osmanlı Hükûmeti İtilâf Devletleri'nin tesir ve denetimi altında bulunduğu için, üzerine aldığı mesuliyetin icaplarını yapamamaktadır. Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*" diye yazılan, yurtiçinde ve yurtdışında yayılan bu fikirler, bütün Kurtuluş Savaşı boyunca, güdülen amaç olmuştur. Amasya Tamimi'nde aynı zamanda Sivas'ta bir kongre toplanması için Türkiye'nin her tarafından delegeler davet edilmiştir. Daha önce Erzurum Kongresi'nin toplanması ve Mustafa Kemal'in Başkan seçilmesi ile kongrenin aldığı kararlar, Doğu bölgelerimizin başka ad altında parçalanmasını önlemek için, yapılan milli bir hareketin ifadesi olmuştur.

Sivas Kongresi ise (4 Eylül 1919) Anadolu ve Rumlî Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında yurt birliğini kuracak bir hareketin başlangıcı sayılır.

Bu tarihi belgelerimiz, 1919 yılının birer safhası olmakla beraber, yurt bütünlüğünü ve milli birliğe götüren

fikirlerin nasıl bir oluşum içinde ortaya çıktığını göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü Atatürk, Türkiye için üç büyük fikirden hareket etmiş ve bunları uygulamıştır:

- 1- Türkiye'nin bütünlüğü ve bağımsızlığı,
- 2- Milli egemenliğin demokratik kurumlarla korunmasını sağlamak,
- 3- Türk milletini çağdaş medeniyete ulaştırmak.

İşte Atatürk'ün önderlik vasfında, bu kararlar yer almış ve başarıya ulaşmıştır.

1919 Yılı, düşman istilâsına karşı, Osmanlı Hükûmeti'ne rağmen, milletçe direnmenin ve teşkilâtlanmanın tarihi gelişmesidir. Bu hareket 19 Mayıs 1919 da başladı, 1923 te tam başarıya ulaştı. Bugün bu tarihi olaylar incelendiği vakit, dünya tarihinde I. Dünya Savaşı'ndan tam yenilgiyi ve yurdumuzun parçalanmasını kabul etmeyen ve bunun için hükûmetine rağmen harekete geçen tek millet olarak Türkiye ve Türk milleti örnek gösterilir. Demek ki tarihimizden alacağımız ders milli birlik ve beraberlik sağlandığı zaman toplumumuzu kadın ve erkek kuvvet haline getirebilmiştir. Osmanlı hanedanı ve hükûmetleri maalesef bunu sonuna kadar her vasıta ile önlemeye çalışmış ve nihayet yurdun tamamen parçalanmasını tasdik eden Sevr Antlaşması'nı da 10 Ağustos 1920 de imza ettirmiştir. Burada şunu da hatırlatmak gerekir ki, Sevr'de Osmanlı Devleti'ne bırakılan Anadolu'nun küçük bölgesine dahi imza eden devlet hakim ve sahip değildi. O zamanki Avrupa basını da bu Sevr Antlaşması için çeşitli yorumlarda bulunmuştur. "Le Tempo" gazetesinin (17 Haziran 1920) başmakalesindeki şu sorular dikkatle okunmaya değer: "Bir Türk Barış Antlaşması hazırlandı. Fakat bunu imzalayacak olan kimlerdir? Ordusu, hükûmeti otoritesi bulunmayan Sadrazam unvanını taşıyan Damat Ferid'e kalemi vermekle ne elde edilecekti? Varlığı olmayan bir hükûmetle, hiç uygulanamayacak bir antlaşma mı yapılacaktır?"

Türk Kurtuluş Hareketi milli kongrelerin verdiği yetkilere dayanarak Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni toplamış (23 Nisan 1920) ve yeni bir hükûmet kurmuştur. Bu ilk dönemde silahlı kuvvetlerin evvelâ küçük gruplar halinde gerilla taktiği ile düşmanı oyalamışlar ise de kesin sonuç alınması için muntazam ordu teşkili ile cepheler kurulmasına gidilmiştir. İki yıl içinde Anadolu içlerine kadar ilerleyen Yunan ordularına karşı gelinebilmiştir, İnönü ve Sakarya savaşları ile ordu cepheleri teşkil edilebilmiştir. 1922 de Türk ordusu zaferle istilâ kuvvetlerini Misak-ı Milli sınırları dışına atmıştır. Bu, Türk milletinin birlik halindeki kuvvetinin başarısı idi. Mudanya Mütarekesi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti adına imza edildikten sonra (11 Ekim 1922) barış şartları düşmana galip gelmiş olan hükûmet adına yapılacaktı. Yeni Sevr Antlaşması'nda olduğu gibi mağlubiyeti kabul etmiş ve kendisine dikte edilmiş bir belge ol-

*Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa
Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasını yaparken*

mıyacaktı. Fakat bu sırada ikili bir durum ortaya çıkmıştır. Bir taraftan İtilâf Devletleri'nin menfaatleri için diğer taraftan, hiç bir suretle hakimiyeti kalmamış olan Osmanlı Hükûmeti de bu barış müzakerelerinde bulunması öngörülüyordu. Yani Türk milletinin kurtuluş hareketini engellemeye çalışan bir hanedan ve hükûmeti bu heyette temsil edilmek isteniyordu. Bu tutum Türkiye birliği için elbette bir sakınca idi. İşte bu teklifler üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi bir karar alma durumuna girdi. Uzun müzakereler sonunda şu esaslar teşkil edildi:

1- Osmanlı İmparatorluğu otokrasi sistemi ile beraber çökmüştür.

2- Türkiye Devleti adıyla genç, dinç, milli halk hükûmeti esasları üzerine kurulmuş, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti kurulmuştur.

3- Yeni Türkiye Hükûmeti çökmüş olan Osmanlı İmparatorluğu yerine geçmiş olup, onun milli sınırlar içinde tek varisidir.

4- Teşkilât-ı Esasiye kanunu ile hukuku hükûmran millete verildiğinden İstanbul'daki padişahlık tarihe karışmıştır.

5- İstanbul'da meşrû bir hükûmet mevcut olmayıp İstanbul ve çevresi de Büyük Millet Meclisi'ne aittir.

Bu sorun 24 Nisan 1920 de Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen Mustafa Kemal'in bir önerisinin metninin uygulanmasına yol açtı. Orada şöyle kaydedilmişti:

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa
Hukuk Fakültesi'nde bir dersde öğrenciler arasında

"Padişah ve Halife altında bulunduğu tazyikten kurtulduktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin alacağı karara göre vaziyetini alır." Buna ekliyeceğimiz diğer bir cümle de şudur: Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi'nin bittiği akşam (7-8 Ağustos 1919) Mazhar Müfit (Kansu) ve gelecek için düşüncelerini 7 madde halinde yazdırmıştı. Bunlardan birinci madde rejimin Cumhuriyet olacağı, ikinci madde ise "*Padişah ve Halife hakkında zaman gelince icap edilen muamele yapılacaktır.*"

Bu makamı işgal eden Sultan Mehmed Vahdeddin Kurtuluş Savaşı süresince milli direnişi önlemek için ne mümkünse onu yapmıştı.

İşte bu nedenlere dayanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi saltanatı bir kanunla kaldırarak (1 Kasım 1922) hilafet makamını Osmanlı hanedanına bıraktı ve Sultanı halife olarak seçti. Fakat bundan sonra Halife-i Müslimin imzasıyla Mehmed Vahdeddin İstanbul İşgal Orduları Kumandanı General Harington'a şu mektubu yazıyordu: "*İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümden İngiltere Devleti fahimesine iltica ve bir an evvel İstanbul'dan başka bir yere naklinmi talep ederim, efendim.*" Bu belgeye dayanarak Osmanlı hanedanının son padişahı 17 Kasım akşamı bir İngiliz gemisi ile kaçmıştır. Mil-

let Meclisi onun yerine Abdülmecid Efendi'yi bütün müslümanların halifesi olarak seçmiştir. Ancak bu ne dereceye kadar uygulanabilecekti? Diğer müslüman devletlerin işlerine ve idaresine halife hangi kuvvete dayanarak hakim olabilecekti ve şimdiye kadar nasıl olmuştu? Bu tarihi gerçekleri belgelerine göre açıklamak gerekir. Nitekim kaçan halifeyi hiçbir müslüman topluluk ve devlet, kendilerine baş olarak almamışlardır ve bugünde bu ihtiyaç hissedilmemektedir.

Bu olaylardan sonra Lozan Barış Konferansı'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti Heyeti, İtilâf Devletleri ve Karadeniz'e kıyısı olan iki devletin delegeleri karşısında eşit şartlarla müzakereler yürütülmüştür. Bu Barış Antlaşması'nı iki bölüme ayırmak gerekir:

1- Osmanlı Devleti'nin bıraktığı pürüzlü, fakat bir kısmı esasen yürürlüğe girmiş meseleler. Ancak bunları bir bakıma yeni Türk Devleti'nin hukuken tanıması gerekiyordu.

2- Sınırların Misak-ı Milli'ye göre belirtilen esaslarda tespit ve Türk Devleti'nin diğer devletlerle olan münasebetlerini düzenlemek ve haklarını tanıtmak.

24 Temmuz 1923 te imza edilen bu tarihi belgede kapitülasyonlar da kaldırılmıştır. Bu antlaşma için bir ya-

bancı (F. Franqulis) şöyle yazmıştır: “Lozan Barış Antlaşması I. Dünya Savaşı’nın sonunda yapılmış olan en büyük siyasi antlaşmalar derecesinde önemli bir belgedir. Yüklü bir geçmişe ve yüzyıllardan beri yabancı devletler tarafından elde edilmiş hakları, aksine çevirerek ortadan kaldırmıştır. Bununla beraber her satırı bir özellik taşır, o da galip bir milletle, Türkiye ile yapılmış olmasıdır. Merkezi imparatorlukların bütün müttefikleri arasında yalnız başını olarak Türkiye Lozan’da kuvvetini kanıtlamış, bağımsızlığına kışkırtıcı ve muzafferane bir barış kabul ettiren bir devlet olarak çıkmıştır.”

Başdelegemiz İsmet İnönü bugün şunu yazıyor: “Lozan Barış Antlaşması’nın özelliği, I. Dünya Savaşı’ndan kalan antlaşmaların hiçbirisi yaşamaz. Yalnız Lozan Antlaşması ayakta durmaktadır.” Bu olayların gelişmesiyle Türkiye birliğine kavuşmuştu.

1923 Yılında Cumhuriyetin ilanı ile de hükûmet şekli tamamlanmış ve demokratik esaslara göre Cumhuriyet müesseselerinin gelişmesi yerleşmesi için devletçe tedbirler alınmıştır.

Bu devre tarihimizin resmi belgeleri çoğunlukla yayımlanmamıştır ve tarihçilerimiz bunları işlemektedir. Fakat bence bir de üzerinde durulacak ve toplanacak olan belgeler, o devri yaşamış halkın görüş ve düşünceleridir. Çünkü her bölgedeki halkın kadın ve erkek bu tarihi olaylara katkısı ve psikolojik durumları çok ilgi çekici bilgiler vermektedir. Bunlardan da bir kısım toplanmış ve işlenmiş ise de daha ayrıntılı olarak tarih metodu-na göre ele almak çok ilgi çekici ve yararlı olacaktır.

İşte istilâdan kurtuluş bu milli gücü, fakat toplayıcı fikre dayanmış ve yurt bütünlüğünde istiklâline kavuşan Türk milleti, kendi adını koyduğu yeni devleti cumhuriyeti ilan ettiği zaman, tarihi de yeni bir devreye girmiştir. Bu millet topluluğumuzun çağdaş medeniyet düzeyinde yer alması gerekli idi. Atatürk önderliğinde Türk Devrimi, zamanın ilerlemesine uymayan müesseselerin yerine yenilerini koymak için harekete geçmesidir. Bunun fikri hazırlık safhası olmuş ve kamuoyu zamanın şartlarına göre hazırlamış ve uygun olunca da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden kanunlar çıkarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’ndeki bu köklü değişiklikler için Devlet hayatımızda, ekonomik düzende ve fikrî hayatın hemen her yönünde sosyal bünyemizdeki gelişmeler Türk devriminin esas unsurlarıdır. Bu devrim her konusu ile bir bütündür ve Türk halkının tümü için öngörülmüştür. Atatürk bu harekette önder fikrin sembolü ve uygulamaya geçirdiği zamanda başkumandan ve devlet kurucusu olarak tarihi kişiliği ile işini yapmıştır.

Medenî olma ve çağdaş verilerden yararlanmadır ki sosyal bünyede bir ilerlemeyi topluma sağlamış olur. Cumhuriyet devrimizin Devrim Kanunları yürürlüğe girdiği vakit, Türk halkının tüm yaşantısına fayda ve ilerici-lik sağlamıştır. Atatürk bunlarda fikir önderliğini idare ettiği vakit ancak, Türk halkının çağdaş medeniyette yerini ve yaşantısındaki mutluluğu istemiştir.

Bu dönemde Atatürk’ün çevresinde bir aydınlar grubunun çalışmaları ve fikirleri de rol oynamış ve uygulamada en büyük yardımları olmuştur. Fakat asıl amaç tüm Türk halkını eğiterek, öğretmek benliklerine sahip kılmak ve medenî olma fırsatlarını devlet gücü ile de sağlamaktı. Bu bakımdan her çevrede müspet ve sosyal ilimlerin, her dalının öğretilmesi ve bunlardan edinilen bilgilerle teknik gelişmeyi ve ekonomik düzeni herkesin yararına kullanmayı amaç edinmek gerektiğine inanmalıyız.

Bir taraftan çağdaş medeniyetten istifade ederken, milli benliğimizi dil birliğimize ve tarihi zenginliklerimize dayatarak değerlendirmek ve bu temeller üzerinde yeni eserler meydana getirmekle yükümlü olduğumuzu daima hatırlamamız gerektiğini unutmamalıyız. Türk devri her konusu ile bir bütündür. Gelişen ve dinamik bir karakterle Türk toplumuna daima ilerleme hızını verirken geri kalmış kuruluşlara dönmekten titizlikle kaçınmalıyız. Geçmiş, bir tarihi temel ise de, bugünkü yaşantısının geleceğe yönelmesi için sosyal kuralların ilerlemesine uymak zorundayız. Atatürk Cumhuriyeti’mizin yaşatılmasını ve ilerletilmesini gençliğe bırakırken, Türk toplumunda daima genç kalacak fertleri ve ilerici fikirleri düşünmüştür. Onun için de milli benliğe sahip yurt bütünlüğünü koruyucu, Türk toplumunu düşünmüş ve devrimcilik ilkesinin bu yararda kullanılmamasını özlemiştir. Zamanın ilerleyen imkanlarından yararlanma kurallarının bize Türk devriminin her konusunda gelişme imkanları sağlayacağına inanıyoruz. Önümüzdeki elli yıllarda Türkiye Cumhuriyeti bütün demokratik kuruluşlarıyla yerleşecek, gelişecek ve dinamik karakterle çağdaş medeniyette var olacaktır. Bu inanç ve dilekle nice yıllar. (*)

*- Prof. Dr. A. Afet İnan., “50 Yıl Konferansları” Ankara 1974. Milli Eğitim Basımevi. s. 7-15.